

Datum

3 februari 2026

Onderwerp

VNG-inbreng voor CD Participatiewet 11 februari

Geachte dames en heren,

Op 11 februari aanstaande debatteert u met demissionair staatssecretaris Nobel over de Participatiewet. In het algemeen gesproken zien wij een maximale, grondige hervorming van de Participatiewet als gewenst, passend in de kaders en verbetervoorstellen van de Verklaring Bestaanszekerheid. De voorstellen gezamenlijk zien we als een noodzakelijke stap vooruit in de brede hervorming om te komen tot een vereenvoudigd stelsel van fiscaliteit, toeslagen en sociale zekerheid. De voorstellen vullen elkaar aan en onderdelen kunnen in de tijd gefaseerd ingevoerd worden.

Graag brengen wij u de volgende punten onder de aandacht.

1. Vereenvoudiging en harmonisatie van begrippen
2. Een oplossing voor de groep zonder arbeidsvermogen in de Participatiewet
3. Proactieve dienstverlening
4. Oekraïense ontheemden

Hieronder lichten wij deze punten toe.

1. Vereenvoudiging en harmonisatie van begrippen

Het is van belang de komende periode niet alleen te investeren in de versterking van de fysieke weerbaarheid, maar ook de sociale weerbaarheid van onze samenleving. Bij de hervorming van de Participatiewet zijn de uitgangspunten [Verklaring Bestaanszekerheid](#) – met name vereenvoudiging - leidend. Om tot een vereenvoudiging te komen is in de eerste plaats harmonisering van begrippen in wetten die uiteenlopen noodzakelijk om te komen tot een soepele uitvoering en overzicht voor de inwoner. Het gaat dan om definities van inkomen, vermogen, partner en kostendelers.

Onze oproep:

- Vraag de staatssecretaris zorg te dragen voor het in beeld brengen van de gevolgen van harmonisering van begrippen met name partner- en kostendelersbegrippen. Rust gemeenten toe met middelen om de eventuele impact op te vangen.

2. Een oplossing voor de groep zonder arbeidsvermogen in de Participatiewet

Voor inwoners die duurzaam geen arbeidsvermogen hebben en die zijn aangewezen op de bijstand, is een duidelijke en passende benadering nodig. Wij adviseren voor deze groep op korte termijn een tijdelijke oplossing binnen de Participatiewet, waarbij de arbeidsplicht wordt losgelaten en een hogere inkomensondersteuning wordt geboden via een verhoging van de Individuele Inkomens Toeslag (IIT). Dit kan op korte termijn bijdragen aan meer rust en bestaanszekerheid maar het lost het fundamentele probleem niet op. Daarvoor is op de lange termijn een herziening van het gehele arbeidsongeschiktheidsstelsel noodzakelijk; van daginvulling tot participatie, waar inwoners die langdurig geen zicht hebben op arbeidsvermogen binnen de bijstand onderdeel van zijn. Voorop blijft staan dat de uitvoeringslast voor gemeenten beheersbaar blijft en dat we goed geschoold personeel hiervoor moeten kunnen inzetten. Bij inwoners gaan behoefte aan inkomenssteun en zorg vaak hand in hand. Momenteel ontvangen al veel inwoners in de bijstand ook maatschappelijke ondersteuning, bijvoorbeeld dagbesteding. Afstemming met de herijking van het zorgstelsel en de WMO biedt hierbij een kans.

Onze oproep:

- Dring bij de staatssecretaris erop aan om op korte termijn zorg te dragen voor het verbeteren van de bestaanszekerheid voor inwoners (binnen de Participatiewet) die duurzaam geen arbeidsvermogen hebben. En om hiervoor met de VNG om tafel te gaan om tot een concreet voorstel te komen. Er ontbreken nu financiële middelen in het regeerakkoord voor deze groep.
- Vraag de staatssecretaris om te starten met een onderzoek naar herziening van het arbeidsongeschiktheidsstelsel met meer samenhang tussen de regelingen van SZW en VWS en dat ook beter uitlegbaar is aan inwoners. Hiertegenover staan de baten van een betere gezondheid bij inwoners.

3. Proactieve dienstverlening

Gemeenten ondersteunen het streven naar proactieve dienstverlening binnen de Participatiewet, zodat inwoners tijdig en passend worden geholpen en niet-gebruik kan worden teruggedrongen. In de praktijk blijkt dat effectieve proactieve dienstverlening alleen mogelijk is wanneer gemeenten beschikken over actuele, volledige en betrouwbare gegevens. De informatiepositie van de overheden moet versterkt worden: als de data onvoldoende specifiek zijn, bestaat er een risico dat gemeenten rechthebbende inwoners missen. Een ander risico is dat de gemeente inwoners benadert die later teleurgesteld moeten worden, omdat ze niet voldoen aan de eisen die worden gesteld voor ontvangst van een uitkering of voorziening. Zonder bredere gegevensdeling met partijen buiten de SUWI-keten komt proactieve dienstverlening niet goed van de grond. Om de informatiepositie van inwoners te versterken wil SZW Bureau InformatieDiensten Nederland (BIDN) en Bureau Keteninformatiesering Werk en Inkomen (BKWI) inzetten. Wij vragen ons af of dat past bij hun rol als ondersteuner van gemeenten en de samenwerking met bestaande portalen, zoals Berekenuwrecht en Potjescheck en de mijnomgeving van gemeenten.

Voor het welslagen van proactieve dienstverlening is van belang dat gemeenten de mogelijkheid krijgen af te zien van terugvorderingen en het opleggen van boetes bij fouten van de overheid en vergissingen.

Onze oproep:

- Vraag de staatssecretaris een plan te ontwikkelen om te komen tot betrouwbare, actuele gegevens om alle rechthebbende inwoners te bereiken en optimaal proactief te ondersteunen binnen de Participatiewet in Balans.
- Vraag om het wetsvoorstel proactieve dienstverlening SZW aan te passen om mogelijk te maken dat gemeenten ook gebruik kunnen maken van gegevens van de Belastingdienst, Dienst Toeslagen, DUO en banken.
- Vraag de staatssecretaris hoe de plannen voor een eenvoudiger aanvraagprocedure en informatievoorziening zich verhouden tot de taken van de gemeenten en uitvoeringsorganisaties en tot bestaande aanbieders en lopende initiatieven. Vraag hem concurrentie en verdubbeling van inzet te voorkomen.
- Maak vaart met de behandeling van het wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid, dat meer ruimte maakt voor de menselijke maat bij naleving van regels.

4. Oekraïense ontheemden

Tot slot vragen wij u aandacht voor de verwachte transitie van tienduizenden Oekraïners naar reguliere gemeentelijke voorzieningen na afloop van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming op 4 maart 2027. Gemeenten maken zich grote zorgen daarover. Er zijn landelijke oplossingen nodig om de aansluiting bij bestaande wet- en regelgeving te realiseren en een antwoord te hebben op vraagstukken rondom werk, participatie, wonen, zorg.

Onze oproep:

- Vraag de staatssecretaris of hij erkent dat een soepele instroom van Oekraïense ontheemden in de bestaande Participatiewet alleen mogelijk is als gemeenten hiervoor tijdig duidelijke landelijke kaders en financiering voor ontvangen.
- Vraag de staatssecretaris of hij erkent dat een overgang van de huidige regeling (voor leefgeld) naar de Participatiewet een transitieperiode voor de verwerking van de bijstandsaanvragen en daarmee ook overgangsrecht vereist.
- Vraag aan de staatssecretaris hoe hij voorkomt dat er door een gebrek aan regie wederom ad-hoc regelingen ontstaan die de uitvoering onnodig complex maken.